

ДРУГА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO SECUNDA)

- До II відміни належать переважно іменники чоловічого роду із закінченнями -us, -er, та середнього роду із закінченням -um. Історична основа іменників II | відміни закінчується на -o (пор. укр.: поле, село).
- m- us .er; n-um G.s.-i
- Характерною ознакою іменників II відміни є закінчення -i в Gen. 'siŋg. Словниковий запис: amicus, i (m) — друг; populus i (m) — народ; liber, bri (m) — книжка; puer, i (m) — хлопчик; vir, i (m) — муж; donum, i (n) — дарунок; bellum, i (n) — війна.
- Сюди належать також іменники жіночого роду на -us, що означають назви дерев і кущів: malus, i (f) — яблуня; pinus, i (f) — сосна; eucalyptus, i (f) — евкالیпт, а також деякі іменники середнього роду: virus, i(n) — отрута; vulgus, i (n) — простий народ, натовп.
- За II відміною відмінюються прикметники чоловічого роду на -us, -er та середнього роду на -um: altus, altum — (високий, високе); liber, liberum (вільний, вільне).
-

- Зразок відмінювання amicus, i (m) — друг;
ager,
- agri(m) — поле; puer, i (m) — хлопець; astrum, i
(n) — зірка
- Sing.
- N.amicus   ager puer   astrum
- G.amici   agri pueri   astri
- D. amico   agro puero   astro
- Acc.amicum agrum   puerum astrum
- Abl.amico   agro pueroastro
- V. amice   ager puer   astrum

- Pl.
- N.V. amici agri pueri astra
- G. amicōrum agrōrum puerōrum astrōrum
- D. amicis agris pueris astris
- Acc. amicos agros pueros astra
- Abl. amicis agris pueris astris

• Sing.	Pl.
• N. us, er, um	i, a
• G. i	ōrum
• D. o	is
• Acc. um	os, a
• Abl. Ō	is

- Іменники і прикметники II відміни мають такі особливості: .
- у більшості іменників та прикметників на *er* при відмінюванні *-e-* випадає з основи (пор. в укр. мові: *вітер* — *вітру*, але *вечір*—*вечора*), що завжди можна перевірити за словником: *liber, libri* — *книга*, *ager, agri* — *поле*, але: *puer, puer-* і — *хлопець*;
- іменники чоловічого роду на *-us*, на відміну від решти іменників латинської мови, мають спеціальне закінчення для однини кличного відмінка (***Vocativus***): *amicus*— *amice* (*друзе!*), *dominus* — *domine* (*пане!*). Власні імена на *-ius*, а також слово *filius* (*син*) у кличній формі закінчуються на *-i*: *Publius* — *Publi* (*Публіюі*), *filius* — *fili* (*сину!*);
- усі слова середнього роду, незалежно від відміни, мають однакову форму в ***Nom.*** та ***Acc., V.*** яка у множині завжди закінчується на *-a*;
- іменник *vir* (*муж, воїн, мужчина*) відмінюється за зразком іменників на *-er* (*Gen. sing.*, цього іменника *vir-i*, тобто основа *vir-*).

- Прикметники чоловічого роду на -us, -er, жіночого роду на -a та середнього роду на -um складають систему прикметників першої-другої відміни, відмінюючись відповідно у чоловічому та середньому роді за другою, а у жіночому — за першою відмінами.
- їх словникова форма, яку потрібно вписувати і заучувати, складається з повної форми чоловічого роду і скороченого запису закінчень жіночого та середнього роду:
- magnus, a, um (тобто magnus, magna, magnum) великий, велика, велике
- parvus, a, um малий, а, е
- liber, ěra, ěrum вільний, а, е
- pulcher, chra, chrum красивий, а, е

- Прикметники узгоджуються з відповідними іменних ми у роді, числі та відмінку, тобто практично повторюють їх закінчення. Проте, коли рід іменника інакший, ніж у всієї групи іменників з аналогічними закінченнями (poëta, поет — чол. рід; humus, земля — жін. рід; vulgus, юрба — сер. рід), то прикметник ставиться у такій родовій формі, яка відповідав логічному смислу: poëta clarus — славетний поет, vulgus magnum — велика юрба, humus sicca — сухий ґрунт. У цьому випадку іменник і прикметник будуть відмінюватися за різними відмінами:

- Singularis Pluralis
- Nom. poëta clarus   poëtae clari
- Gen. poëtae clari   poetarum clarorum
- Dat. poëtae claro   poetis claris
- Acc. poetam clarum   poetas claros
- Abl. poëta claro   poetis claris

ПРИСВІЙНІ ЗАЙМЕННИКИ

- Присвійні займенники узгоджуються з іменниками та відмінюються так, як прикметники першої-другої відміни:
- meus, mea, meum мій, моя, мое
- tuus, tua, tuum твій, твоя, твоє
- suus, sua, suum свій, своя, своє
- noster, nostra, nostrum наш, наша, наше
- vester, vestra, vestrum ваш, ваша, ваше
- Nota bene!
- 1. Займенник suus, sua, suum вказує лише на 3-тю особу в значенні його, її, їх
- 2. Займенник meus у Vocativus має форму mi: mi amice (мій друже!).

РЕЧЕННЯ. ПОРЯДОК СЛІВ

- Приступаючи до перекладу речення, треба передусім уважно виписати слова у їх словниковій формі, з'ясувавши, до яких частин мови вони належать, потім зробити грама-тичний аналіз речення, починаючи з присудка. Знайшовши присудок (дієслово в особовій формі), слід визначити його час, особу і число. Якщо дієслово вжито у 1-й або 2-й особах, підмета шукати не слід, бо логічним підметом буде відповідний особовий займенник, який у латинській мові, як правило, випускається. Якщо ж дієслово-присудок стоїть у 3-й особі, треба шукати підмет — іменник у називному відмінку. Коли в реченні замість особового дієслова є діє слово-зв'язка, то, крім підмета, слід також відразу знайти іменну частину складеного присудка.

- Після визначення підмета і присудка встановлюються другорядні члени речення: додатки, означення, обставини. Якщо при цьому присудок виражений перехідним дієсловом, тобто вимагає після себе питання *кого? що?*, то логічно спершу шукати прямий додадок у знахідному відмінку. Далі за допомогою відповідних питань знаходять означення до підмета й додатків та обставини, порівнюючи їх граматичні форми і зіставляючи закінчення відмінків, числа, роду тощо.

- Наприклад:
- Fabulae poëtarum vitam privâtam populōrum antiquorum illustrant-Оповіді поетів висвітлюють приватне життя давніх народів.
- Fabulae (що?)— illustrant (що роблять?)
- Оповіді висвітлюють
- poetarum (кого? чиї?) поетів
- vitam (кого? що?)—
- populorum
- життя (кого? чиє?) народів
- privatam (яке?) \приватне antiquorum
- (яких?)
- давніх

- Як видно зі схеми, в цьому реченні підмет (fabulae-) — іменник I відміни жіночого роду в називному відмінку множини, присудок (illustrant) — дієслово I дієвідміни у 3-й особі множини теперішнього часу активного стану, прямий додаток (vitam) — іменник I відміни жіночого роду у знахідному відмінку однини, означення до нього (privatam) — прикметник першої-другої відміни жіночого роду у знахідному відмінку однини, непрямий додаток групи підмета (poetarum) — іменник I відміни чоловічого роду у родовому відмінку множини, непрямий додаток групи присудка (populorum) — іменник II відміни чоловічого роду у родовому відмінку множини, означення до нього (antiquorum) — прикметник першої-другої відміни чоловічого роду у родовому відмінку множини

- Аналізуючи текст, слід пам'ятати, що порядок слів у латинському реченні довільний, але здебільшого на першому місці стоїть підмет, на останньому — присудок. Прямий додаток тяжіє до присудка, а узгоджене означення в основному ставиться після означуваного слова. Зміни у традиційному розташуванні членів речення підкреслюють, як правило, намір автора особливо виділити якийсь смисло-вий блок, висуваючи його на перше місце. Це, зокрема, добре простежується у крилатих висловах, афоризмах тощо.

- Словоtvір
- Суфiкс -mentum означає засiб дiї або результат дiїi instrumentum (iнструмент), argumentum (аргумент), medicamentum (лiки).
- Суфiкс –orium означає мiсце дiї auditorium (аудиторiя), observatorium (обсерваторiя), territorium (територiя).
- Суфiкс -arius означає професiю або заняття з antiquarius (антиквар), proletarius (пролетар), agrarius (аграрний).
- Суфiкс –arium означає ємнiсть або мiсткiсть: aquarium (водойма), herbarium (колекцiя), vocabularium (словник), tabularium (архiв).